

ЗАТВЕРДЖУЮ

ФОП

Ж.В.Вихрестенко
05.01.2026 року

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти
«ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НУШ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ.
ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ТА РОЗРИВІВ У НАВЧАННІ»

Біла Церква – 2026

Розробник(и):

Вихрестенко Ж.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти КЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»;

Кривошлик О.В., заступник директора з виховної роботи, вчитель української мови та літератури Криворізької гімназії № 44

Напрямок підвищення кваліфікації: Подолання освітніх втрат здобувачів освіти у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання)(ГХЗВ).

Розроблено на основі: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) за темою «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу» (наказ МОН України від 28.10.2025 р. № 1415).

Термін дії програми: з 05.01.2026 року до 04.01.2031року

Рецензенти:

Сембрат А.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та педагогічної інноватики Університету Григорія Сковороди в Переяславі

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми.

Реалізація реформи «Нова українська школа» у другому циклі базової середньої освіти відбувається в умовах безпрецедентних безпекових, соціальних та психологічних викликів. Тривалий стрес, повітряні тривоги, вимушені перерви у навчанні та змішаний або дистанційний формати освітнього процесу спричинили значні освітні втрати та суттєві розриви в навчальних досягненнях здобувачів освіти. Зазначені чинники безпосередньо впливають на когнітивну сферу підлітків: знижують концентрацію уваги, погіршують довготривалу пам'ять та підвищують рівень тривожності. У цих умовах традиційні педагогічні підходи втрачають ефективність і потребують докорінного перегляду. Актуальність програми зумовлена необхідністю системного подолання освітніх втрат. Педагогам необхідні чіткі інструменти для експрес-діагностики прогалин у знаннях та володіння методиками ущільнення й адаптації навчального матеріалу без втрати якості та без збільшення психоемоційного навантаження на учнів. Тема відповідає ключовим пріоритетам Міністерства освіти і науки України щодо відновлення та якості освіти в умовах воєнного і повоєнного стану.

Цільова аудиторія: педагогічні працівники ЗЗСО, що забезпечують здобуття базової загальної середньої освіти (ГХЗВ)

Обсяг (тривалість): 30 год. (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми.

Програма має чітку практичну спрямованість і базується на принципах активної взаємодії та розвитку навичок. Зміст і методичні матеріали підібрані так, щоб покращити якість навчання та зберегти баланс навантаження, не переобтяжуючи слухачів складними теоретичними й граматичними конструкціями. Програма реалізується в стислий термін (30 годин). Навчання здійснюється в дистанційній формі з використанням навчальних відео занять, які є підґрунтям для подальшого опрацювання практичних кейсів, формування та розвитку практичних навичок.

Зміст програми орієнтований на практичне застосування знань у професійній діяльності. Передбачено самостійну роботу слухачів, а також підсумкове оцінювання результатів навчання. У кожного слухача після завершення навчання буде сформоване власне портфоліо з дидактичними та методичними матеріалами, що допоможуть їм впроваджувати набуті знання та навички у професійну діяльність.

Форми здійснення курсів підвищення кваліфікації (30 годин):

– дистанційна

Мета освітньої програми: удосконалення професійних

компетентностей педагогічних працівників для організації освітнього процесу в другому циклі базової середньої освіти з урахуванням сучасних викликів, зокрема через подолання освітніх втрат, впровадження принципів травма-чутливої педагогіки та створення безпечного середовища психосоціальної підтримки для всіх учасників освітнього процесу.

Завдання підвищення кваліфікації

- формувати цілісне уявлення про методи оцінювання та усунення освітніх втрат у здобувачів базової освіти;
- поглибити практичний досвід щодо розробки персоналізованих навчальних планів для усунення прогалин у знаннях;
- опрацювати ефективні моделі взаємодії фахівців школи з метою створення сприятливого навчального середовища;
- засвоїти практичні інструменти психоемоційної стабілізації та першої психологічної допомоги безпосередньо під час уроків;
- опанувати практики запобігання професійному вигоранню та підтримки власної емоційної стійкості;
- напрацювати дієві інструменти залучення батьків до спільного виконання плану супроводу та розвитку учня;
- опанувати принципи травма-інформованого навчання, враховуючи вплив стресу на когнітивні функції дитини.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- предметно-методична компетентність (А2);
- психологічна компетентність (Б1);
- інклюзивна компетентність (В1);
- інформаційно-цифрова компетентність (А3);
- оцінювально-аналітична компетентність (Г3)

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання педагоги зможуть:

- вільно орієнтуватися у методах оцінювання та усунення навчальних прогалин у підлітків;
- самостійно розробляти персоналізовані корекційні програми та адаптивні навчальні плани;
- забезпечувати узгоджену роботу всіх фахівців закладу для підтримки безпечного освітнього простору;
- використовувати травма-чутливий підхід у навчанні, враховуючи особливості роботи пам'яті та уваги в умовах стресу;
- впевнено застосовувати прийоми емоційної саморегуляції та першої психологічної допомоги безпосередньо в класі;
- володіти техніками відновлення власного психоемоційного ресурсу для захисту від професійного виснаження;
- вибудовувати довірче партнерство з батьками задля реалізації спільних кроків у розвитку дитини.

Система та критерії оцінювання результатів курсів підвищення кваліфікації асистентів учителів

Критерієм успішності є правильне виконання не менше ніж 60% тестових завдань.

Документ про підвищення кваліфікації: За результатами виконання Програми слухачі отримують сертифікат про підвищення кваліфікації відповідно до вимог постанови КМУ від 21.08.2019 №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (з урахуванням змін).

Вартість: 650 грн.

II. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників розрахований на **30 академічних годин**.

Програма складається з двох модулів.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1 Комплексний підхід щодо подолання освітніх втрат щоб забезпечити рівний доступ до освіти.					
Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки та їх діагностика	2	2	1		5
Тема 1.2. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат		4			4
Разом за модулем 1	2	6	1		9
МОДУЛЬ 2 Психосоціальна підтримка та травма-чутливі підходи у забезпеченні безпеки освітнього простору.					
Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку учнів.	2	4			6
Тема 2.2. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи.		2			2
Тема 2.3. Внутрішній ресурс педагога.	2	2	1		5
Тема 2.4. Розвиток соціально-емоційної компетентності учнів та створення ефективної моделі	2	4			6

комунікації учасників освітнього процесу					
Разом за модулем 2	6	12	1		19
Підсумкові заходи				2	2
Усього	8	18	2	2	30

III. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1 КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ЩОДО ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ ЩОБ ЗАБЕЗПЕЧИТИ РІВНИЙ ДОСТУП ДО ОСВІТИ.

Тема 1.1. Освітні втрати: сутність, причини, наслідки та їх діагностика

Поняття «освітні втрати» та «освітні розриви»: спільне та відмінне.

Причини освітніх втрат. Освітні втрати в контексті збройної агресії рф, пандемії, вимушеного переміщення. Фактори появи освітніх втрат, які не пов'язані з воєнним станом. Наслідки освітніх втрат (економічні, психологічні, соціальні, академічні). Шляхи подолання освітніх втрат як передумови рівного доступу до освіти.

Тема 1.2. Інструменти діагностування та подолання освітніх втрат
Вимоги Державного стандарту базової середньої освіти та відповідних освітніх програм (за освітніми галузями) як основні критерії виявлення освітніх втрат здобувачів освіти. Інструменти вимірювання та подолання освітніх втрат (з урахуванням специфіки освітньої галузі). Вимірювання освітніх втрат учнів у рамках програм надолуження (відповідно до освітньої галузі). Цифрові інструменти для діагностування освітніх втрат та моніторингу прогресу кожного учня (з урахуванням освітньої галузі). Програми та цифрові ресурси для подолання освітніх втрат, які автоматично генерують персоналізовані завдання, вправи й тести з урахуванням індивідуальних потреб учня (відповідно до освітньої галузі). Доступність та інклюзивність цифрових рішень. Створення власних цифрових ресурсів для подолання освітніх втрат (з урахуванням специфіки освітньої галузі).

МОДУЛЬ 2 ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ТА ТРАВМА-ЧУТЛИВІ ПІДХОДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.

Тема 2.1. Вплив травми на навчання та поведінку учнів.

Визначення травми. Основні типи травм, з якими можуть стикатися учні. Травма в умовах війни, переміщення, втрати: особливості реагування. Типові реакції на травму (поведінкові, емоційні, фізіологічні, когнітивні тощо). Ознаки та симптоми стресу в дітей. Роль захисних механізмів у протидії травмуючим подіям. Вплив травми на освітній процес (зниження успішності, труднощі з організацією діяльності, нестійка мотивація, порушення соціальної взаємодії та інше). Методи виявлення психоемоційного стану учнів. Психофізіологічні розлади та кризові стани підлітків: ознаки депресії, тривожних розладів, емоційної нестабільності, самодеструктивної поведінки тощо. Зв'язок між травмою та дистресовою поведінкою здобувачів освіти. Прояви дистресу в класі.

Тема 2.2. Створення безпечного освітнього середовища: ключові маркери та практичні підходи.

Ключові маркери створення безпечного освітнього середовища, спрямованого на збереження психічного здоров'я та емоційного благополуччя учнів. Визначення характеристик безпечного освітнього простору. Чекліст оцінювання класу за критеріями безпечного освітнього простору. Дизайн класу та його просторове рішення для підвищення комфорту та безпеки здобувачів освіти. Роль учителя у створенні психофізичної та емоційної безпеки. Основи ефективної комунікації з учнями та батьками задля створення безпечного освітнього середовища: активне слухання, ненасильницьке спілкування, ресурсна підтримка, створення відкритого діалогу тощо.

Тема 2.3. Внутрішній ресурс педагога.

Особистісні, емоційні та професійні резерви, що допомагають учителю ефективно працювати, зберігати стійкість і підтримувати інших. Профілактика вигорання та розвиток резильєнтності. Моделі психологічного благополуччя. Фактори стресостійкості. Вторинна травматизація: ознаки, профілактика, самодопомога. Емоційна грамотність педагога як основа психосоціальної підтримки здобувачів освіти: розуміння власних емоцій, навички емоційної саморегуляції, здатність до співпереживання тощо. Практичні стратегії збереження внутрішнього ресурсу педагогів.

Тема 2.4. Розвиток соціально-емоційної компетентності учнів та створення ефективної моделі

Розбудова учнівської спільноти на засадах емпатії та взаємопідтримки. Поняття «горизонтальної підтримки». Методики формування безпечного мікроклімату. Навчання учнів навичкам емпатійного слухання та надання першої емоційної допомоги одноліткам без ризику для власного стану. Травма-інформоване партнерство з батьками та опікунами. Побудова довірливих відносин із родиною в кризовий період. Етика та алгоритми «складних розмов»: як повідомляти про труднощі дитини, уникаючи звинувачень. Техніки ненасильницького спілкування у взаємодії з батьками, які перебувають у стані стресу. Спільне створення «протоколу стабільності» для дитини (узгодження реакцій на тривогу та стресову поведінку вдома і в школі). Інструменти залучення та ресурсної підтримки родин. Роль учителя у підвищенні батьківської компетентності щодо психологічного стану дітей. Надання інформаційної підтримки батькам: дорожня карта ресурсів та алгоритм звернення до фахівців (психологів, соціальних служб, центрів реабілітації).

Орієнтовний перелік практичних завдань

Створити два кейси на вибір із трьох запропонованих:

- 1.1. Заходи із визначення освітніх втрат для певного класу і певної освітньої галузі.
- 1.2. Програма подолання освітніх втрат для певного класу і певної освітньої галузі.
- 1.3. Проєкт переходу від подолання освітніх втрат до зростання можливостей.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю : постанова Кабінету Міністрів України від 03 жовтня 2018 року № 800 (зі змінами). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018- %D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text) (дата звернення: 13.08.2025).
2. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників з іншими органами та службами: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2018 № 1047. URL: <http://surl.li/kjktvy> (дата звернення: 13.08.2025).
3. Про затвердження Положення про психологічну службу в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 № 509, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 31.07.2018 за № 885/32337. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18#Text> (дата звернення: 13.08.2025).
4. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898: станом на 02.09.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/898-2020-п> (дата звернення: 14.07.2025).
5. Про освіту Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.08.2025).
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 14.08.2025).

Основна література

1. Бичко Г., Терещенко В. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. УЦОЯО, 2023. URL: <https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/04/Learning-losses Ukraine.pdf> (дата звернення: 13.08.2025).
2. Вікові особливості психоемоційного стану підлітків в умовах війни. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2023/55-2023/11.pdf> (дата звернення: 13.08.2025).
3. Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання: досвід розвинених країн. Освітологія, 2023, № 12. С 42-54. URL: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2023.12.4> (дата звернення: 09.08.2025).
- 10
4. Діагностика та компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті України : методичні рекомендації / кол. автор.; за загальною редакцією О. М. Топузова; укл. М. В. Головка. Київ: Педагогічна думка, 2023. 187 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Osvitni_vtraty.pdf (дата звернення: 13.08.2025).
5. Застосування травма-інформованого підходу в заходах моніторингу, оцінки, досліджень та навчання. URL: <https://makingcents.com/wp-10>

content/uploads/2023/12/UKR-UNITY-Trauma-Informed-MERL-Learning-Brief.pdf (дата звернення: 13.08.2025).

6. Подолання освітніх втрат з української мови та літератури в 5-11 класах: методичні рекомендації. Міжнародний фонд «Відродження». URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnihvtrat22-2.pdf> (дата звернення: 13.08.2025).

7. Посібники для вчителів: нові можливості подолання освітніх втрат у школах. URL: <https://teachforukraine.org/catch-up/> (дата звернення: 13.08.2025).

8. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу.

Навчально-методичний посібник / Андреевкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. К., 2023. 126

с. URL: <http://surl.li/juzzul> (дата звернення: 15.08.2025). втрат.

9. Рекомендації щодо організації програм UNICEF. 2023. URL: з надолуження освітніх втрат. UNICEF. 2023.

<https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/news/2023/07/31/Unicef.Immmediate.action.s.frame.proofreading> a. 1-31.07.2023.pdf (дата звернення: 13.08.2025).

10. Ройз С. Травмачутливість у школі. 19 с. URL: <http://surl.li/lcevrw> (дата звернення: 12.08.2025).

Додаткова література

1 Дослідження ролі неурядових організацій у вивченні та подоланні освітніх втрат в Україні. URL: <https://teachforukraine.org/news/doslidzhennyanadoluzhennya-rol-i-neuriadovuh-orhanizaciy/> (дата звернення: 13.08.2025).

2. Навчальний контент для програм українознавчого компонента. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/shkola-oflain/navchalnyi-2-kontent-dlia-ukrainoznavchoho-komponentu> (дата звернення: 13.08.2025).

3. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraineali-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 09.08.2025).

4. Тьюторські інструменти для вчителя в школі. Досвід реалізації проєкту з надолуження освітніх втрат «Освітній Суп» від ГО «Навчай для України». 2024. URL:

<https://www.google.com/url?q=https://teachforukraine.org/wpcontent/uploads/2024/07/>

[Tyutorski-instrumenty-dlya-vchytelya-vshkoli.pdf&zsa=D&source=editors&ust=175506](https://www.google.com/url?q=https://teachforukraine.org/wpcontent/uploads/2024/07/Tyutorski-instrumenty-dlya-vchytelya-vshkoli.pdf&zsa=D&source=editors&ust=175506)

[5606668400&usg-AOvVaw2AiVIo2 8j-71KD35UDRmHa](https://www.google.com/url?q=https://teachforukraine.org/wpcontent/uploads/2024/07/Tyutorski-instrumenty-dlya-vchytelya-vshkoli.pdf&zsa=D&source=editors&ust=175506) (дата звернення: 09.08.2025).

5. Як стати ментором для школярів.

URL:<https://osvita.diia.gov.ua/courses/how-to-become-a-mentor-for-schoolchildren> (дата звернення: 09.08.2025).

6. Minimum Standards for Education: Preparedness, Response, Recovery. URL: <https://inee.org/sites/default/files/resources/INEE%20Minimum%20Standards%202024%20v2.6%20Web.pdf> (дата звернення: 09.08.2025).

7. Teaching English to refugees and displaced learners / TeachingEnglish. URL: [https://www.teachingenglish.org.uk/training/courses/teaching-english-refugeesand-displ](https://www.teachingenglish.org.uk/training/courses/teaching-english-refugeesand-displaced-learners)
aced-learners (дата звернення: 09.08.2025).

Додаткові освітні онлайн-ресурси щодо подолання освітніх втрат у здобувачів освіти

1. Академія Хана. URL: <https://uk.khanacademy.org/>
2. Всеукраїнська школа онлайн (ВШО). URL: <https://ms.e-school.net.ua/>
3. Онлайн-курс «Розробка курсів в Студії ВШО» для вчителів та авторів цифрового освітнього контенту. URL: school.net.ua/courses/course-y1:UIED+UIED01+2024/course/
4. Онлайн-платформа AR Book. URI: <https://arbook.info/> <https://lms.e>
5. Онлайн-сервіс Moza Web. URL: <https://www.mozaweb.com/uk/>
6. Освітній суп. URL: <https://teachforukraine.org/osvitnij-sup/>
7. Освітня платформа «ПОВІР». URL: <https://povir.in.ua/>
8. Путівник по Всеукраїнській школі онлайн. URL: <https://drive.google.com/file/d/1idcitlJQvdo0WPpPnxKYCulW6fYskpnXo/view?usp=sharing>
9. Тьюторинг у школі. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/tutoring-atschool>
10. Штучний інтелект, що визначає рівень знань. Тест для надолуження освітніх втрат. URL: <https://www.aitest.in.ua/>
11. Baamboozle. URL: <https://www.baamboozle.com>
12. Blooket. URL: <https://www.blooket.com>
13. Boom Cards. URL: <https://wow.boomlearning.com>
14. Canva. URL: <https://www.canva.com/>
15. ChatGPT. URL: <https://openai.com/index/chatgpt/>
16. Classtime. URL: <https://classtime.com/uk>
17. Gemini. URL: <https://gemini.google.com/appt>
18. Google Earth. URL: <https://earth.google.com/>
19. HPS. URL: <https://h5p.org>
20. Kahoot. URL: <https://www.kahoot.com>
21. Платформа Labster. URL: <https://www.labster.com/>
22. LearningApps. URL: <https://learningapps.org>
23. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/>
24. National Geographic. URL: <https://www.nationalgeographic.com/>
25. Padlet. URI: <https://padlet.com/>
26. Pi-stacja UA. URL: <https://www.youtube.com/@pistacja-ua>
27. Whitedoard. URL: <https://webwhiteboard.com/> Wordwall. URL: <https://wordwall.net/uk>
28. Quizlet. URL: <https://quizlet.com/uk>